



SENIORIT MUKAAN TIETOYHTEISKUNTAAN

SenioriPC:n pilotointi Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla -hankkeessa

Iiris Ojakoski

Opinnäytetyö
Joulukuu 2010
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Terveysalan tietohallinta
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma

OJAKOSKI, IIRIS:

Seniorit mukaan tietoyhteiskuntaan – SenioriPC:n pilotointi Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla -hankkeessa

Opinnäytetyö, 45 s., liitteet 1 s.
Joulukuu 2010

SenioriPC-pilotti toteutettiin osana Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla -hanketta (AiP) keväällä 2010. Hankkeen lähtökohtana on ennaltaehkäisevä ja voimavaralähtöinen vanhustyön. Pilotin tarkoituksena oli testata ikääntyneille kehitettyä SenioriPC – tietokonetta sekä sen käyttöä helpottavaa tukipalvelua. Pilotista kirjoitettiin yhteenvetoraportti pilotin yhteistyökumppaneita varten. Tämän jälkeen pilottiin osallistuneita senioreita sekä kahta Seniorikeskus Kuuselan henkilökunnan jäsentä haastateltiin lokakuussa 2010. Tavoitteena oli saada seniorien oma mielipide SenioriPC -pilotista ja – koneesta, käsityksiä tietoyhteiskunnan vaatimuksista sekä siitä, miten he kokivat tietokoneen käytön opettelun. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös kartoittaa Seniorikeskus Kuuselaan pilotin jälkeen hankitun SenioriPC:n käytön tilaa ja sitä, kuinka siitä voitaisiin hyötyä enemmän.

Aineiston keruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun pohjaksi laadittiin teemarunko. Aineisto analysoitiin teemarungon teemojen mukaan. Opinnäytetyön teoriaosuus tuki haastattelusta saatuja tuloksia. Teoriaosuus koostui kolmesta kappaleesta, joissa käsiteltävät aiheet liittyvät otsikoihin: miksi tietotekniikan opetusta tulisi järjestää ikääntyville, tasa-arvoisuuden tietoyhteiskunnassa ja ikääntyneiden oppimiskykyyn.

Tutkimustulosten mukaan kaikki seniorit olivat yhtä mieltä siitä, että osallistuminen pilottiin kannatti ja että pilotti oli positiivinen kokemus. Seniorit kertoivat, että tietotekniikka on hyödyllistä, mutta ilmankin pärjää. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että ilman pilottia tietokoneen käyttöä ei olisi tullut opeteltua. Ryhmämuutoksen oppiminen oli etu sekä senioreiden että henkilökunnan mielestä. Tutkimuksessa ilmeni, että Seniorikeskus Kuuselaan hankitun SenioriPC:n käyttö oli melko vähäistä ja sitä käyttivät pääsääntöisesti samat ihmiset. SenioriPC:n käyttö on kuitenkin hyödyllistä niille, jotka sitä pystyvät käyttämään. SenioriPC:n käyttöä yritetään lisätä opasteiden ja sisustuksen avulla.

Asiasanat: SenioriPC, ikääntynyt, tietoyhteiskunta

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Business Information Technology

OJAKOSKI, IIRIS:

How to integrate senior citizens into the information society– SeniorPC-pilot in the Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla -plan

Bachelor's thesis 45 pages
December 2010

The SenioriPC –pilot-project was carried out as a part of the Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla-plan (AiP) by Tampere University of Applied Sciences (TAMK). The starting point for the AiP-plan is preventive and resource based work among the elderly. The purpose of the pilot-project was to test a computer designed especially for the elderly and the support system built to help the use of it. A summary report was written about the pilot-project for the pilot-project partners. After that, the elderly who took part in the pilot-project and two Seniorikeskus Kuusela staff members were interviewed in October 2010. The goal was to get opinions of the pilot-project and the SenioriPC from the elderly, their conceptions of the requirements of the information society and what they thought about learning how to use a computer. The goal of the research was to also get up to date information about the use of the SenioriPC in Seniorikeskus Kuusela and how to benefit from it better.

The collection method for the information was theme interview. For the base of the interview a theme frame was made. The information was analyzed according to the themes on the theme frame. The Bachelor's thesis supported the interview results. The theory part consisted of three paragraphs where the text is related to titles: why to teach computing skills for the elderly, alienation from the information society, the ability of the elderly to learn computing skills.

According to the results all the elderly thought that it was worthwhile to participate and that the pilot-project was a positive experience. The seniors told that information technology is useful but you can cope without it. Everyone agreed to the fact that without the pilot-project they would not have learned how to use a computer. Both the elderly and the staff considered that the group based learning was an advantage. The research showed that the use of the SenioriPC acquired to Seniorikeskus Kuusela was little and it was mainly used by the same persons. However, SenioriPC is useful for those who are able to use it. It is planned to try and add the use of SenioriPC with the help of signs and interior decoration.

Key words: SenioriPC, elderly, information society

SISÄLTÖ

1 MIKSI TIETOTEKNIIKAN OPETUSTA SENIOREILLE	7
1.1 Ikääntynyt käsitteenä	8
1.2 Väestön ikääntyminen.....	8
2 TASAVERTAISUUS TIETOYHTEISKUNNASSA.....	9
2.1 Tietoyhteiskunta.....	9
2.2 Tasa-arvoisuus tietoyhteiskunnassa.....	10
2.3 Syrjäytyminen tietoyhteiskunnasta.....	12
2.4 Ikäihmisten huomiointi erilaisissa toimintasuunnitelmissa	13
2.5 Ikääntyneet lisänneet tietouttaan internetin suhteen.....	13
3 IKÄÄNTYNEIDEN OPPIMISKYKY	15
3.1 Ikääntymisen vaikutus tietotekniikan käyttöön	15
3.2 Esteitä oppimiselle	16
3.3 Ikääntyneiden tuettu tietotekniikan oppiminen	16
4 SENIORIPC:N PILOTOINTI AIP-HANKKEESSA – TULOKSET JA ARVIOINTI.....	18
4.1 Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla –hanke	19
4.2 Pilotin käytännön toteutus.....	19
4.2.1 SenioriPC-tietokone.....	20
4.2.2 Ohjaukset	21
4.2.3 Kuvaus toteutetusta ohjauksesta erään seniorin kohdalla.....	21
4.3 Pilottiin osallistuneet ikääntyneet	22
4.3.1 Tietokoneen käytön oppiminen.....	23
4.3.2 Tietokoneen käytön haasteet ja ongelmat	24
4.3.3 Opiskelijoiden kokemuksia	25
4.3.4 SenioriPC-pilotin tulokset ja arviointia	26
4.4 SenioriPC:n käyttötutkimus Kuuselan palvelukodissa pilotin jälkeen	27
4.4.1 Aineiston keruu ja analysointi	28
4.4.2 Seniorien mielipiteitä SenioriPC-pilotin hyödyllisyydestä	29
4.4.3 Seniorien kokemuksia tietoyhteiskunnasta.....	33
4.4.4 Seniorien kokemuksia tietokoneen käytön opettelusta.....	34
4.4.5 Henkilökunnan näkemyksiä Kuuselassa olevan SenioriPC-tietokoneen käytön nykytilasta	34
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
6 POHDINTA	39
6.1 Tutkimuksen luotettavuus	39
6.2 Tutkimuksen eettisyys.....	40
6.3 Opinnäytetyön arviointi	40
LÄHTEET	42

LIITTEET	45
----------------	----

JOHDANTO

Työni aiheen sain keväällä 2010, kun olin osallisena SenioriPC-pilotissa. SenioriPC-pilottitoteutus oli osa Aktiivisesti Ikääntyen Pirkanmaalla -hanketta, jota Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) toteuttaa. Hankkeessa kehitetään ennaltaehkäisevää ja voimavaralähtöistä vanhustyötä. Pilottitoteutuksessa tarkoituksena oli testata ikääntyneille kehitettyä SenioriPC – tietokonetta sekä sen käyttöä helpottavaa tukipalvelua. SenioriPC on Practitecin kehittämä tietokone erityisesti ikääntyville. Yhteistyössä pilotissa toimivat Practitec Oy, TeliaSonera Finland Oyj sekä Kuuselan Seniorikeskus ja sen asiakkaat.

Pilotin tavoitteena oli kerätä palautetta SenioriPC:stä ja sen käyttökokemuksista sekä sisällöstä, tietokoneen ja laajakaistaliittymän käytettävyydestä ja soveltuvuudesta ikääntyneille sekä tuen tarpeesta. Tarkoituksena oli selvittää myös ikääntyneiden toiveita ja tarpeita SenioriPC:n jatkokehittelyä varten. Opiskelijoiden tavoitteena oli saada käytännön kokemusta ikääntyneiden ohjauksesta tietokoneiden käyttöön.

Aihepiiri kiinnosti minua, sillä pilottiin liittyi sekä tekniikkaa että sosiaalista kanssakäymistä. Ikääntyneet olivat mielenkiintoinen ryhmä lähteä opettamaan, varsinkin sen vuoksi, kun heillä ei ollut aikaisempaa kokemusta tietokoneen käytöstä. Minusta oli myös kiinnostavaa lähteä kokeilemaan ja testaamaan omia kykyjäni.

Pilotin perusteella kiinnostuin etsimään perusteita sille, miksi tietoteknisten taitojen opettelu kannattaa ja mitä haasteita ikääntyminen sille asettaa.

1 MIKSI TIETOTEKNIIKAN OPETUSTA SENIOREILLE

Tietotekniikan (tässä työssä tietokoneen ja internetin käyttö) on nuoremmalle sukupolvelle itsestäänselvyys. Sitä hyödynnetään opiskelussa, työssä ja vapaa-ajalla. Se on väline sosiaaliseen maailmaan, omien asioiden itsenäiseen hoitoon sekä harrastamiseen. Tietotekniikan avulla pysyy ajan tasalla, tietää ympäröivän maailman tapahtumista reaaliaikaisesti sekä voi itse olla osallisena näissä tapahtumissa, vaikka ei paikan päällä olisikaan. Kaiken kaikkiaan hieno keksintö ja monen asian mahdollistaja, jota ilman moni ei välttämättä enää pärjää. Se laittaakin ajattelemaan, miten ovat asiat niillä, joilla ei kasvaessaan ole ollut mahdollisuutta olla mukana tietotekniikan kehityksessä tai jopa itse olla kehittämässä tietotekniikkaa omien halujen tai tarpeiden mukaan.

On vakuutettu, että asioita pystyisi vielä jatkossakin hoitamaan ilman tietotekniikkaa, mutta toisaalta tämä ei enää pidä paikkaansa. Sankari kertoo kirjassaan, että tietoyhteiskunta on jo nyt edennyt siihen vaiheeseen, että keskeiset palvelut siirtyvät tietoverkkoihin. Lähitulevaisuudessa joudutaan tilanteeseen, jossa osa rinnakkaispalveluista häviää ja niiden tarjoamat palvelut ovat saatavilla ainoastaan teknisten välineiden mahdollistamana. Sen lisäksi vaatimukset kasvavat verkosta löytyvän tiedon sisällön, käytön ja tietotulvan käsittelyn suhteen (Sankari, 2004, 10).

Päivittäisten asioiden hoito siirtyy internetiin koko ajan kasvavassa määrin. Sieltä hoituvat itsenäisesti pankkiasiat, lomamatkan varaus sekä yhteydenpito ystäviin ja sukulaisiin. Internet ja tietotekniikka mahdollistavat myös maailman menossa mukana pysymisen. Internet tarjoaa monia virikkeitä ja harrastemahdollisuuksia. Lisäksi se tarjoaa käyttäjälle mahdollisuuden ottaa osaa keskusteluun esimerkiksi ajankohtaisissa asioissa. Monilla haja-asutusalueilla näille verkkopalveluille ei välttämättä ole enää olemassa perinteistä asiointimuotoa (Jokisuu, Kankaanranta, Neittaanmäki, Neittaanmäki & Tuukkanen, 2007, 4-5). Myös liikuntarajoitteiset tai henkilöt, jotka ovat sairauden takia joutuneet kotihoitoon, voivat elää itsenäistä ja arvokasta elämää tietotekniikan avulla.

1.1 Ikääntynyt käsitteenä

Tässä työssä käytetään pääsääntöisesti käsitettä ikääntynyt tai seniori. On vaikeaa määritellä, minkä ikäistä voi kutsua senioriksi. Yleinen käsitys on, että eläkeikä määrittelee, milloin voi alkaa käyttää henkilöstä käsitettä ikääntynyt. Pitkään eläkeiän rajana on ollut 65 vuotta. Käsite kuitenkin muuttuu sitä mukaa kun eliniän odotus ja hyvinvointi kasvavat. Tärkeää kuitenkin on, että eläkeikäisiä ei käsiteltäisi yhtenä heterogeenisena massana, vaan kutakin yksilönä.

Vasta yli 80-vuotiaista käytetään käsitettä vanhus (Saajanaho, 2008, 5, Sankari, 2004, 16).

1.2 Väestön ikääntyminen

Tietotekniikan opetukseen senioreille on kiinnitettävä huomiota, sillä kyse ei ole yksilöllisestä pulmasta. Etenkin vuosi 2010 on merkittävä vuosi väestön ikääntymisen kannalta; työikäisten määrä alkaa vähentyä, kun sotien jälkeiset suuret ikäluokat siirtyvät työelämästä eläkkeelle. Tilastokeskuksen mukaan vuoteen 2040 mennessä yli 65-vuotiaiden määrän on arvioitu nousevan tämänhetkisestä 17 prosentista 27 prosenttiin. Vuonna 2060 vastaavan prosenttiluvun arvioidaan olevan 29. Vastaavasti työikäisten (15–64-vuotiaiden) määrän on arvioitu pienenävän nykyisestä 66 prosentista 58 prosenttiin ja vuonna 2060 vastaava prosenttiluku olisi 56 (Tilastokeskus 2009). Tulevaisuudessa työikäisten määrä suhteessa ikääntyneisiin on siis enää kaksinkertainen, kun vielä tällä hetkellä se on lähes nelinkertainen. Kyse on siis jo kansallisesta ongelmasta.

Kuitenkaan vanhempaa ikäpolvea ei ole kunnolla huomioitu tietotekniikan koulutuksessa. Ikääntyneen sukupolven oppiminen ei ole verrattavissa nuoremman sukupolven oppimiskykyyn. Nuorempaa sukupolvea opetetaan tietotekniikan käyttöön jo koulussa, mutta vanhemman sukupolven kohdalla tietotekniikan käyttöön ei ole opetettu välttämättä edes työelämässä. Lisäksi on otettava huomioon iän tuomat erilaiset fysiologiset muutokset, kuten heikentynyt näkö ja hienomotoriikka.

2 TASAVERTAISUUS TIETOYHTEISKUNNASSA

Tekniikka kehittyi koko ajan eteenpäin, mutta miten tietotekniikkaa pystyy ja osaa käyttää sellainen henkilö, joka ei ole aikaisemmin elämässään missään muodossa saanut tai joutunut hyödyntämään?

”Tietoyhteiskuntavisiossa on esitetty riskiryhmiä, joilla on vaara jäädä kehityksen ulkopuolelle tai jalkoihin. Näitä ovat työelämän ulkopuolella olevat: työttömät, vammaiset ja ikääntyneet” (Sankari, 2000, 10.)

Suurin osa ikääntyneistä ei ole työelämän puitteissa käyttänyt tietotekniikkaa, eikä heitä ole huomioitu millään erityisellä tavalla uuden tietotekniikan käyttäjinä. (Sankari, 2004, 19.)

2.1 Tietoyhteiskunta

1980-luvulla alettiin virallisesti puhua siirtymisestä tietoyhteiskunnan aikaan, kun tietokone ja automaattinen tietojenkäsittely saivat laajalti jalansijaa Suomessa. Yhteiskunnan kaikilla aloilla tieto on nousemassa entistä keskeisempään asemaan. Esimerkiksi tuotannollinen toiminta ei enää perustukaan yksinomaan työskentelyyn tai tuotantovälineiden tehokkuuteen, vaan eritoten tietoon ja sen hallintaan, käyttöön ja siirtoon. Usein väitetään, että tämä muutos olisi yhtä merkittävä kuin teollinen vallankumous 200 vuotta sitten. Nimenomaan tekniikka muodostaa tänä päivänä perustan länsimaisen yhteiskunnan ja kulttuurin nykyiselle kehitykselle (Eloranta, 2008, 9).

Tieto käsitteenä luo pohjan käsitteelle tietoyhteiskunta. Englannin kielessä tiedolle on olemassa ainakin kolme merkitystä: knowledge (tietäminen ja osaaminen), information (informaatio) sekä data. Suomen kielessä ei ole englannin kielen tavoin omaa ilmaisua tiedon eri käsitteille. Tämän takia datasta ja informaatiosta joudutaan käyttämään samaa ilmaisua kuin ”varsinaisesta tiedosta”. Tämä johtaa dataa ja informaatiota sekä myös tietoa tarkoittaessa monesti harhaan (Eloranta, 2008, 10). Tietohan muodostuu vasta informaatiosta ja sen ymmärtämisestä.

Sana tietoyhteiskunta tuo mieleen yhteiskunnan, jossa kaikki tieto on ajasta tai paikasta riippumatta saatavilla esim. tekniikan välityksellä. Tarkkaa määritelmää tietoyhteiskunnalle on vaikea löytää. Sankari määrittelee kirjassaan, että tietoyhteiskunta on yhteiskunta, jossa erityisesti erilaiset joukkoviestintävälineet tarjoavat suuren määrän informaatiota ja ihmisten arkipäivässä ovat yleistyneet erilaiset tietotekniset ratkaisut (Sankari, 2004, 16.) Matti Parikka määrittelee tietoyhteiskunnan tietojen hankkimisen, viestimisen, vuorovaikutuksen, opettamisen ja oppimisen yhteiskunnaksi (Eloranta, 2008, 14.)

Tietoyhteiskunnassa keskeistä on tiedon mahdollisimman laaja hyödyntäminen. Myös tietotekniikan sekä viestintäteknologian hyväksikäyttö esimerkiksi kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi katsotaan kuuluvan merkittäväksi osaksi tietoyhteiskuntaa (Tilastokeskus 2007). Erityisen suuri merkitys tietoyhteiskunnan kehitykseen on tietokoneilla (Eloranta, 2008, 3.)

Saajanojan pro gradu -tutkielman mukaan tietoyhteiskunta on myös oppimisyhteiskunta, sillä lisääntynyt tiedon määrä lisää oppimiskyvyn yhdeksi keskeisistä kansalaistaidoista. Tietoyhteiskunnassa selviytyäkseen kansalaisilta edellytetään tietoyhteiskuntataitojen oppimista, ja tämä asettaa ehtoja kaikenikäisten koulutukselle. Saajanojan mukaan myös ikääntyneille on tarjottava tietotekniikan opetuksen mahdollisuutta, jotta esimerkiksi syrjäytyminen tietoyhteiskunnasta voitaisiin välttää (Saajanaho, 2008,6, 8-9).

2.2 Tasa-arvoisuus tietoyhteiskunnassa

Myös tasavertaisuudesta tietotekniikan kohdalla on käyty keskustelua. Iästä riippumatta tietotekniikan käytössä on myös kysymys resursseista. Esimerkiksi ikääntyneillä ei aina ole taloudellisia mahdollisuuksia hankkia itselleen asiaan kuuluvia laitteita ja ohjelmistoja tai maksaa koulutuksesta ja Internet-yhteydestä. Myös koulutus, asuinpaikka sekä sukupuoli merkitsevät. (Sankari, 2004, 11–12).

1.7.2010 astui voimaan teleyritysten yleispalveluvelvoite, joka tarkoittaa, että jokaisella suomalaisella on oltava mahdollisuus 1 megan internet-yhteyteen

omalla paikkakunnallaan. Internet-yhteydestä on Suomessa tulossa samankaltainen peruspalvelu kuin esimerkiksi puhelimesta. Kuitenkin asuinpaikkojen internet-yhteyksien välillä voi hinnan suhteen olla huimia eroja: haja-asutusalueilla verrattuna keskuksiin yhteyden rakentaminen on kallista ja mikäli haluaa internetin, joutuu maksamaan normaalien kuukausimaksujen lisäksi yhteyden rakentamisesta. Yhteyden laatu voi siltikin olla heikompi kuin keskuksissa. Teleyrityksistä esimerkiksi Sonera on yrittänyt ratkoa haja-asutusalueiden yhteysongelmia satelliittiteknologian avulla, jolloin laajakaista toimisi satelliitin välityksellä (Tekniikka & Talous, [luettu 12.11.2010], MTV3.fi [luettu 12.11.2010]).

Tietoyhteiskunnassa mukanaolon arvioinnin yksi lähtökohta on myös eri sukupuoliin kohdistuvat erilaiset odotukset. Tekniikan ja teknologian on yleisesti katsottu olleen miesten alaa. Kulttuurissamme miehet ovat perinteisesti kautta aikojen suunnitelleet ja valmistaneet suurimman osan käytössämme olevista laitteista. Naiset ovat myytin mukaan yleensä vain tekniikan käyttäjiä ja sen mainostajia. Monissa kulttuureissa tekniikka ei edelleenkään kuulu naisten rooliin. Sukupuoleen perustuvan myytin murtaminen tässäkin kohtaa on suuri haaste (Eloranta, 2008, 15).

Missään vaiheessa ei ole kunnolla selvitetty, kuinka moni edes haluaa opetella tietoteknisiä taitoja ja hankkia tarvittavia välineitä käyttöönsä. Muutos aiheuttaa yleensä vastarintaa; osa kansalaisista omaksuu uuden tekniikan helposti ja haluaa oppia hyödyntämään sitä paremmin, kun taas osalle muutos ei edusta ollenkaan kehitystä parempaan, vaan he tarttuvat tuttuun ja turvalliseen entistä lujemmin. Uusi teknologia aiheuttaa monille päänvaivaa, uusiin laitteisiin satsumista ja niiden käytön opettelua (Eloranta, 2008, 15).

Matti Parikka kirjoittaa Tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa, että tietoyhteiskunnassa mukanaolo toteutuu pääosin samoin kuin muutkin asiat elämässä: Jotkut eivät pääse mukaan, vaikka kuinka haluaisivat. Osa taas joutuu mukaan siihen, vaikka ei haluaisikaan. Toiset taas innostuvat tietoteknisistä laitteista ja sen luomista mahdollisuuksista niin paljon, että tulevat niistä riippuvaisiksi tai jopa sairastuvat niiden vuoksi. Parikka kertoo myös, että maailmassa suurin osa ihmisistä elää kuitenkin nykyään tietoyhteiskunnan ulkopuolella ja näin ollen kaik-

kien kansalaisten mukanaolo ei ole ollenkaan itsestään selvää (Eloranta, 2008, 15).

2.3 Syrjäytyminen tietoyhteiskunnasta

Ville Mäkisen kirjoittaman artikkelin (Mäkinen, [luettu 3.10.2010]) mukaan tietoyhteiskunnasta syrjäytymistä voitaisiin estää lähentämällä tekniikan tekijöitä ja käyttäjiä. Mäkisen mukaan tietokoneen käytön pitäisi tulevaisuudessa olla yhtä helppoa kuin kynän ja paperin käytön. Esteettömyys ja käytettävyys ovat myös seikkoja, joiden painotusta tulisi miettiä tietotekniikan hankintapäätöksissä. Mäkisen artikkelia varten haastattelema Henry Haglund Haglund Networksista painottaa myös sitä, että asia pitäisi tulevaisuudessa olla esillä jo tietotekniikan ammattilaisten koulutuksessa.

”Esteettömyyden, käytettävyyden ja erityisryhmien palvelemisen pitäisi olla opetusohjelmissa sisäänrakennettuna laatutekijänä” (Mäkinen, [luettu 3.10.2010].)

Artikkelin mukaan tietotekniikasta syrjäytymisessä ei ole kyse pelkästään iästä tai vammaisuudesta: palveluiden käyttö edellyttää myös erilaisten rakenteiden ja logiikoiden ymmärrystä, jotka eivät ole kaikille itsestäänselvyksiä. (Mäkinen, [luettu 3.10.2010]). Esteettömyys ja kaikkien saatavilla oleva tieto ovat eittämättä tietoyhteiskunnan haasteita, joihin pitäisi kiinnittää huomiota jo palveluiden suunnitteluvaiheessa.

Seppo Roivaksen väitöskirjan (2009, 114) mukaan erääksi yhteiskuntaa jakavaksi tekijäksi onkin muodostumassa uuden median lukutaito. Myös Jokisuu ym. (2007, 9) kirjoittavat, että tietotekniikan sovellusten ja tietoverkkojen käytön osaamista pidetään nyky-yhteiskunnassa kaikkien kansalaisten perustaitona aivan kuten luku- ja kirjoitustaitoakin. Jokisuu ym. (2007, 9) kirjoittavat myös, että nykyisessä tietoyhteiskunnassa määräävät tietyt normit ja odotukset, jotka määrittelevät ne asiat joita meidän tulisi osata ja tehdä. Nämä normit ja odotukset pätevät myös ikäihmisiin, jotka ovat myös näiden normien ja odotusten vuoksi vaarassa syrjäytyä.

2.4 Ikäihmisten huomiointi erilaisissa toimintasuunnitelmissa

Ikäihmisten tasa-arvoisuus tietotekniikkataidoissa on otettu huomioon Kansallisessa tietoyhteiskuntastrategiassa 2007–2015. Strategiassa kerrotaan, että uudet sähköiset palvelut parantavat erityisryhmien asemaa ja osallistumismahdollisuuksia. Strategiassa mainitaan myös tavoite, että kaikilla kansalaisilla olisi mahdollisuus hankkia tieto- ja viestintätekniset perustaidot, medialukutaidot sekä valmiudet sähköisten ja muiden tietoyhteiskunnan palveluiden hyödyntämiseen. Heille, jotka eivät iän, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi voi tai halua käyttää verkkopohjaisia palveluita, varmistetaan edellytykset palveluiden käyttöön kehittämällä monikanavaisia palveluita sekä henkilökohtaista avustajakoulutusta ja –toimintaa. Tavoitteena on myös erityisryhmien huomioon ottaminen laitteiden ja palveluiden kehittämistyössä (Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007–2015, 2006, 37).

Ikäihmisten teknologiatietoisuutta myös Euroopan alueella parantamaan on tehty toimintasuunnitelma nimeltä ”Hyvä vanhuus tietoyhteiskunnassa”. Sen tarkoituksena on, että ikääntyneet eurooppalaiset pystyisivät elämään kauemmin aktiivista ja itsenäistä elämää. Toimintasuunnitelman myötä mm. yhteiskuntaan osallistuminen paranisi Euroopassa. Tämän mahdollistaa tieto- ja viestintäteknologia, jonka avulla ikäihmiset pysyvät aktiivisina ja tuottavina kauemmin ja pystyvät toimimaan helpompikäyttöisten online-palvelujen avulla yhteiskunnassa. Toimintasuunnitelman myötä EU ja sen jäsenvaltiot sekä yksityissektori tulevat vuoteen 2013 mennessä investoimaan yli miljardi euroa hyvää vanhuutta koskevaan tutkimukseen ja innovointiin (Europa Press Releases Rapid, [luettu 30.9.2010]).

2.5 Ikääntyneet lisänneet tietouttaan internetin suhteen

Kesällä 2010 julkistetun Digital Economy Rankings -tietoyhteiskuntatutkimuksen mukaan Suomi sijoittuu tietoyhteiskuntavertailussa sijalle neljä. Tietoyhteiskuntatutkimuksessa verrattiin 70 maan digitaalisen talouden kehitystä.

”Tutkimus perustuu lähes sataan määrälliseen ja laadulliseen mittariin, jotka on jaettu kuuteen tärkeydeltään painotettuun kategoriaan. Kategoriat ovat maan teknologiainfrastruktuuri, yritysten toimintaympäristö, lainsäädäntö, yritysten ja kansalaisten osaamistaso ja asenteet, julkisen val-

lan linjaukset ja poliittiset ohjelmat sekä tietoyhteiskuntapalveluiden käytön yleisyys” (Tekniikka & Talous, [luettu 7.10.2010]).

Suomen asemaa viime vertailusta paransi sähköisten palveluiden yleistynyt käyttö (edellisessä vertailussa Suomi oli sijalla kymmenen). Tietoyhteiskuntatutkimuksen laativat tietokonevalmistaja IBM ja talouslehti The Economist (Tekniikka & Talous, [luettu 7.10.2010]).

Suomi on sijoitettu korkealle maailmassa tietoyhteiskuntavertailussa. Myös tämä todistaa nykyisen trendin informaation siirtymisestä verkkoon, enkä usko että kehitys tämän suhteen nykyisestä ainakaan hidastuu, päinvastoin. Tietoyhteiskunnassa eläminen on rikkautta, mutta sen suhteen voi olla myös köyhä. Jotta tasavertaisuus tapahtuisi tässäkin kohtaa, on tiedostettava ryhmät, jotka ovat vaarassa syrjäytyä tietoyhteiskunnasta ja kiinnitettävä heidän tarpeisiin ja palveluihin enemmän huomiota.

Tilastokeskuksen tuore tutkimus vuodelta 2010 paljastaa, että kuluneen vuoden aikana erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä internetin käyttö on lisääntynyt. 65–74 vuotiaista 43 prosenttia on käyttänyt kolmen viime kuukauden aikana tietokonetta. Vuosi sitten sama luku oli kymmenen prosenttiyksikköä pienempi. 56 prosenttia suomalaisista käyttää verkon palveluita useammin kuin kerran päivässä. Miehet ovat hieman aktiivisempia kuin naiset. Alle 34-vuotiaista päivittäin verkossa liikkuu kolme neljästä, vanhimmassa ikäluokassa joka viides.

Internetissä eniten käytetään sähköpostia ja pankkipalveluita. Suomalaiset ovat tunnetusti uutisia lukevaa kansaa: näin ollen verkkolehtiä tai internetin tv-kanavia on katsonut 74 prosenttia väestöstä. Lähes yhtä moni on etsinyt tietoa tavaroista tai palveluista internetin avustuksella (Tilastokeskus 2010).

Tutkimus oli positiivista luettavaa. Suunta on kuitenkin ylöspäin ikääntyneiden tietokoneen käytössä.

3 IKÄÄNTYNEIDEN OPPIMISKYKY

Ikääntyneen oppimiskyky noudattaa samoja oppimispiirteitä kuin nuorenkin, erona ainoastaan, että ikääntyneet tarvitsevat enemmän aikaa oppimiseen ja ohjaukseen kuin nuoret. Ikääntyneillä vahvuutena nuoriin nähden on runsas motivaatio ja elämäkokemus. Ikääntyneillä oppimiskyky säilyy kuitenkin korkeaan ikään asti.

Ikääntyminen näkyy eri taitojen hidastumisena; eniten se vaikuttaa liike- ja aistisuorituksiin. Aistisuorituksista merkittävimmin se vaikuttaa näköön ja kuuloon. Näköön liittyvät muutokset tuottavat monille ikääntyville ongelmia tietotekniikan käytössä, esimerkiksi tietokoneruudun objektit ovat pienikokoisia ja näytön heijastukset saattavat häiritä näkemistä. Kognitiiviset toiminnot, kuten päättely- ja ongelmanratkaisukyky, muistaminen ja oppimiskyky hidastuvat vasta myöhemmin ja pienemmässä määrin kuin liike- ja aistisuoritukset. Oppimiseen vaikuttavat fysiologisten ikääntymismuutosten lisäksi koulutuskokemusten erilaisuus. Ikääntyvän henkilön oppimisprosessissa kokemukset muuttuvat tiedon, taidon, asenteiden ja arvojen kokemuksiksi (Metsälä & Niemi, 2009, 12, 15–16, Saajanaho, 2008, 17–18, Sankari, 2004, 21).

3.1 Ikääntymisen vaikutus tietotekniikan käyttöön

Ikääntyminen vaikuttaa motoriikan osalta lihasvoimaan, tasapainoon sekä hienomotoriikkaan. Tietotekniikan oppimisen kannalta ranteen liikkumiskyvyn ja käden puristusvoiman heikkeneminen vaikuttavat esim. hiiren ja näppäimistön käyttöön. Muistiongelmilla on myös joissain määrin vaikutusta oppimiseen. Iän myötä työmuisti heikkenee ja sitä selvemmin työmuistin heikkeneminen näkyy, mitä vaativampaa työtehtävää yritetään suorittaa (työmuistissa säilytetään ja käsitellään uutta tietoa ennen kuin se siirtyy pitkäkestoiseen muistiin). Oppiminen on vahvasti yhteydessä muistamiseen, joten siinä kohtaa muistissa tapahtuvilla ikääntymismuutoksilla on jossain määrin vaikutusta. Osaltaan oppimista vaikeuttavat myös tiedonkäsittelyn, tarkkaavuuden ja kehittämiskyvyn heikkeneminen.

Näiden kykyjen heikkenemistä voi tosin ehkäistä omalla aktiivisuudella ja harjoittelulla voi vaikuttaa niiden säilymiseen. Kaikenlaisilla harrastuksilla ja erityisesti opiskelulla on merkittävä vaikutus ikääntyneen yleisen psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämiseen (Saajanaho, 2008, 17, 19–20).

3.2 Esteitä oppimiselle

Roivaksen mukaan vanhemman väestön ongelmat tietotekniikan oppimiseen liittyvät uuden teknologian tuntemattomuuteen. Ikä ja kokemus aiheuttavat sen, että kyky ja halukkuus omaksua uutta teknologiaa vähenee ja sukupolvien välille muodostuu kuilu. Uutta teknologiaa ei välttämättä ymmärretä hyödylliseksi ja parannukseksi, sillä sen oppimiseen joutuu käyttämään paljon aikaa sekä totuttuja käytäntöjä joudutaan muuttamaan (Roivas, 2009, 114). Sankari kirjoittaa ikääntyneiden teknologiavastaisuuden liittyvän enemmän elämän ja tulevaisuuden perspektiiveihin ennemmin kuin ikään. Uuden teknologian hyödyllisyyteen suhtaudutaan edelleen epäillen; ilmankin kun on pärjätty (Sankari, 2004, 23). Ikääntyneitä ei ole koettu kovin todennäköiseksi käyttäjäryhmäksi, joten suunnittelijat eivät ole ottaneet heitä huomioon tietotekniikan sovelluksissa. Laitteiden ja ohjelmien monimutkaisuus voi osaltaan myös huonontaa uskoa omiin kykyihin (Sankari, 2004, 20, 23).

3.3 Ikääntyneiden tuettu tietotekniikan oppiminen

Kuten jo kappaleessa 2.1 mainittiin, ikääntyneiden tietotekniikan oppimiskyvyssä on paljolti kysymys myös resursseista. Onneksi tänä päivänä ikääntyneet on otettu hyvin huomioon esimerkiksi kansalaisopiston kurssitarjonnassa; erityisesti ikääntyneille on kursseja, joilla opetetaan tietotekniikan perustaitoja.

Suomessa on kolme ikääntyneiden itse perustamaa vapaaehtoisjärjestöä, joiden tavoitteena on edistää ikääntyneiden kykyä käyttää tietotekniikkaa sekä parantaa sukupolvien välistä tasa-arvoa. Yhdistykset järjestävät mm. tietotekniikkakoulutusta sekä opintomatkoja. Tällaisia yhdistyksiä ovat Tampereella toimiva Mukanetti, Helsingissä toimiva Enter ry sekä Kuopiossa toimiva Sa-

vonetti. Yhdistykset mm. seuraavat tietotekniikan kehitystä ja tiedottavat siitä jäsenilleen. Yhdistykset pyrkivät myös siihen, että ikääntyneiden tarpeet huomioidaan esimerkiksi ohjelmistosuunnittelussa. Ne kouluttavat nk. vertaistuutorit (myös vanhemmalla iällä tietokoneen käytön oppineet henkilöt) opastamaan samanikäisiä oppimaan tietotekniikkaa. Vertaistuutoreiden tehtävänä on auttaa ja rohkaista toisia ikääntyneitä kehittämään tietotekniikkataitojaan (ATK Seniorit Mukanetti ry, Seniorien ATK-yhdistys Savonetti, @Enter ry [luettu 16.10.2010]).

Nykyään on myös paljon erilaisia senioreille tarkoitettuja oppaita tietotekniikan käyttöön, kuten Seniorin tietokoneopas (Sannikka, 2004) sekä Tietokone ja seniori (Toivanen, 2003). Oppaat kertovat perustietoa tietokoneista ja niiden avulla voi oppia tietokoneen käytössä tarvittavat perusasiat. Teokset on nimenomaan tehty niille, joilla ei ole mitään aikaisempaa kokemusta tietokoneen käytöstä. Edellä mainitut teokset ovat hyviä käytettäväksi oppimisen tueksi, mutta ilman aikaisempaa kokemusta voi olla melko suuri kynnys lähteä opettelemaan tietokoneen käyttöä pelkän kirjan avulla.

4 SENIORIPC:N PILOTOINTI AIP-HANKKEESSA – TULOKSET JA ARVIOINTI

SenioriPC-pilottitoteutus oli osa Aktiivisesti Ikääntyen Pirkanmaalla -hanketta, jota Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) toteuttaa. Hankkeessa kehitetään ennaltaehkäisevää ja voimavaralähtöistä vanhustyötä. Yhteistyössä pilotissa toimivat Practitec Oy, TeliaSonera Finland Oyj sekä Kuuselan Seniorikeskus ja sen asiakkaat. Koehenkilöt saivat pilotin ajaksi käyttöönsä kannettavat SenioriPC-tietokoneet, jotka toimitti Practitec Oy. SenioriPC on Practitecin erityisesti ikääntyneille kehittämä tietokone. SenioriPC:n käyttö vaatii internet-yhteyden, jota pilottihenkilöillä ei ennestään kodeissaan ollut. TeliaSonera Finland Oyj toimitti laajakaistayhteyden pilotin ajaksi 0.5 megan ”mokkulan” muodossa. Näin ollen pilottihenkilöille ei muodostunut kustannuksia toteutukseen osallistumisesta.

Pilottitoteutuksessa tarkoituksena oli testata ikääntyville ihmisille kehitettyä SenioriPC – tietokonetta sekä sen käyttöä helpottavaa tukipalvelua. Tavoitteena oli kerätä palautetta SenioriPC:stä ja sen käyttökokemuksista sekä sisällöstä, tietokoneen ja laajakaistaliittymän käytettävyydestä ja soveltuvuudesta ikääntyneille. Tavoitteena oli myös selvittää ikääntyneiden toiveita ja tuen tarpeita SenioriPC:n jatkokehittelyä varten. Opiskelijoiden tavoitteena oli saada käytännön kokemusta ikääntyneiden ohjauksesta tietokoneiden käyttöön.

Ohjaajina ja senioreiden tukihenkilöinä toimivat TAMKin terveysalan tietohallinnan opiskelijat opettajansa johdolla. Yhteensä 11 opiskelijaa osallistui senioreiden ohjaukseen ja koulutukseen tarkoituksenaan toimia pareittain yhden seniorin ohjaajina.

Pilotin jälkeen opiskelijat kirjoittivat raportin käsitellen oman ohjattavan taustatietoja, oppimista ja käyttöä, haasteita ja ongelmia, tukea ja ohjausta sekä tulevaisuutta. Raportissa opiskelijat kertoivat myös omista tuntemuksistaan ja kokemuksistaan ohjaukseen liittyen sekä kehittämisehdotuksia tulevaisuutta varten.

4.1 Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla –hanke

AiP-hanketta toteuttaa Tampereen ammattikorkeakoulu. Hankkeen lähtökohtana on ennaltaehkäisevä ja voimavaralähtöinen vanhustyö. Tavoitteena on parantaa ikääntyneiden pirkanmaalaisien toimintakykyä ja edistää kotikuntoisuutta mahdollisimman pitkään. Tähän pyritään kehittämällä aktiivista ikääntymistä tukevaa osaamista, palveluita ja toimintamalleja yhdessä TAMKin opetuksen kanssa. Hankkeen toteuttamistapa on yhteisoppimis- ja kehittämismalli, joka mahdollistaa monialaisen oppimisen ammattilaisten, opiskelijoiden ja asiakkaiden välillä. Oppiminen ja kehittäminen tapahtuvat aidossa työ- ja toimintaympäristössä. Keskeisenä koulutuksen ja kehittämisen teemana on ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen huomioimalla heidän fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset voimavaransa. Hankkeen tavoitteena on myös arvioida ja tutkia esimerkiksi liikunnan, ravitsemuksen sekä elämyksien vaikuttavuutta ikääntyneiden toimintakykyyn ja elämänlaatuun. Myös vanhustyöhön liittyvän koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen sekä vanhustyön imagon ja vetovoimaisuuden parantaminen ovat keskeinen osa hanketta.

Hankkeeseen osallistuu pirkanmaalaisia vanhustyön ammattilaisia eri yksiköistä, kuten kotihoidosta, palvelutaloista, vanhainkodeista ja fysioterapiasta. Osallistujat tulevat yhdeksästä Pirkanmaan kunnasta sekä vanhuspalveluista tuottavista yrityksistä ja järjestöistä Tampereella.

Hanketta rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto ja Pirkanmaan ELY-keskus (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus). Hanke päättyy 31.5.2011 (Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla –hanke [luettu 10.11.2010]).

4.2 Pilotin käytännön toteutus

Varsinainen pilottitoteutus kesti yhdeksän viikkoa huhti-kesäkuussa 2010 (6.4.–4.6.2010). Tätä ennen oli Kuuselan Seniorikeskuksen henkilökunta rekrytoinut pilottiin osallistuvat ikäihmiset ja opiskelijat koulutettu SenioriPC:n käyttöön Practitecin edustajan toimesta. Ennen varsinaista toteutusta järjestettiin ikäihmisille vielä yhteinen info-tilaisuus, jossa he tekivät lopullisen päätöksen projek-

tiin osallistumisesta. Ikääntyneiden koulutus SenioriPC:n käyttöön tapahtui sekä yhdessä ryhmänä Kuuselan Seniorikeskuksen tiloissa että yksilöllisesti etukäteen opiskelijoiden kanssa sovittuina tapaamisina senioreiden kodeissa. Lisäksi jokaiselle opiskelijaparille oli sovittu päivystysaikoja, jolloin he olivat antamassa etätukea senioreille, mikäli heille tuli kysymyksiä tai ongelmia tietokoneen kanssa pilotin edetessä. Opiskelijoille oli varattu päivystyksiä varten oma huone sekä kone TAMKista.

Ennen pilotin alkua opiskelijat haastattelivat vielä omaa ohjattavaa senioriaan hänen tiedoistaan ja taidoistaan tietokoneisiin liittyen sekä pilottiin liittyvistä odotuksista. Opiskelijat osallistuivat myös koulutukseen, jossa Mukanetin tuutori, itsekkin seniori, kertoi omista oppimiskokemuksistaan tietokoneiden parissa ja millaista on ohjata ikäihmisiä, joilla ei ole käyttökokemusta tietokoneista. Opiskelijat saivat tästä käytännön tietoa ja vinkkejä. Mukanetin tuutori kertoi opiskelijoille mm. Hiiri hukassa –pelistä, jonka avulla on helppo lähteä opettamaan senioreille hiiren käyttöä (Hiiri hukassa? [luettu 8.11.2010]).

4.2.1 SenioriPC-tietokone

SenioriPC-palvelu on suomalainen palvelu, joka mahdollistaa internetin ja tietokoneen helpon ja tietoturvallisen käytön. Palvelu sisältää tietokoneen ja ohjelmistot toimiviksi asennettuina, tietoturvallisen kotiverkon sekä huolenpitopalvelun (tukipalvelu). SenioriPC-tietokone on tarkoitettu henkilöille joilla ei ole vielä tietokonetta tai kokemusta sen käytöstä. SenioriPC-tietokone on mahdollista saada kannettavana tai pöytätietokoneena. Jos on jo oma kone, siihen on mahdollista saada SenioriPC-ohjelma.

SenioriPC-ohjelma on yksinkertaistettu versio tietokoneen normaaliin käyttöliittymään (esim. Windows Vista, Windows XP) verrattuna. Tietokoneen avauduttua näytöllä on kuusi erilaista isoa kuvaketta, joita klikkaamalla pääsee käsiksi erilaisiin toimintoihin, kuten selaamaan internetiä.

Yksi SenioriPC-palvelun hienouksista on sen tarjoama tukipalvelu. Tukipalvelun kautta pääsee katselemaan tukivideoita (tehty korvaamaan perinteiset ohjekir-

jat), itseopiskelukursseja (opastetaan eri ohjelmien käytössä), osallistumaan ohjaajien pitämille kursseille, joilla voi kysellä ja keskustella kurssiaiheesta sekä käyttämään online-tukipalvelua, jossa asiakas saa tukihenkilön opastukset suoraan tietokoneensa kuvaruudulle (SenioriPC-palvelu, [luettu 4.11.2010]).

4.2.2 Ohjaukset

Ohjaukset järjestettiin joko Seniorikeskus Kuuselassa tai seniorin omassa kodissa. Tapaamiset Kuuselassa olivat kaikille yhteisiä. Tapaamiskerroilla käytiin yhteisesti läpi kokemuksia opituista asioista sekä yleisestä tunnelmasta pilotin edetessä Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla hankkeen Tarja Heinosen ja Suvi Hagströmin sekä opiskelijoiden opettajan Tapio Yrjölän johdolla. Yhteisillä tapaamiskerroilla kerrottiin myös tulevista yhteisistä tapaamiskerroista ja niiden sisällöstä. Yhteisesti lähdettiin opettelemaan myös jotain uutta asiaa. Tapaamiskertoja Kuuselassa oli yhteensä viisi. Opiskelijat sopivat oman seniorinsa kanssa kotikäynnit, jolloin opiskelijat tapasivat oman ohjattavansa hänen kotonaan.

4.2.3 Kuvaus toteutetusta ohjauksesta erään seniorin kohdalla

Senioreiden kotona järjestetyt ohjaukset olivat monelle seniorille mieleen. Tapaamiskerroilla kerrattiin vanhoja ja opetettiin uusia asioita seniorin oman mielenkiinnon mukaan. Seuraavassa on esimerkkinä kuvaus toteutuksesta erään seniorin kohdalla.

30.3.2010 Ensimmäinen tapaaminen Kuuselassa

Pilottiin osallistuvat seniorit ja opiskelijat kerääntyivät ensimmäistä kertaa Kuuselan Seniorikeskukseen. Pilotin vetäjät esittelivät pilotin idean ja jakoivat opiskelijoille ohjattavat seniorit. Tehtiin tutustumiskierros, jossa jokainen kertoi hieman itsestään. Esittelyjen jälkeen senioreille jaettiin SenioriPC:t ja opiskelijoiden johdolla he harjoittelivat tietokoneen kytkemistä, päälle laittamista ja sammuttamista. Tämän jälkeen tutustuttiin SenioriPC:n sisältöön.

8.4.2010 Tapaaminen oman ohjattavan kotona

Ensimmäinen vierailu seniorin kotona opastamassa tietokoneen käyttöä. Seniori oli kiinnostunut siitä, kuinka voisi lähteä tekemään sukututkimusta. Googlen käyttöä kehitettiin hakemalla kuvia ja tekstejä erilaisilla hakusanoilla. Hiiren käyttöä harjoiteltiin Hiiri hukassa – ohjelman avulla.

3.4.2010 Yhteinen tapaaminen Kuuselassa

Tapaaminen alkoi tavallisissa merkeissä tietokoneen käynnistämällä. Opiskelijoiden iloksi seniori oli oppinut jo itsenäisesti avaamaan tietokoneen ja kirjautumaan sisään. Seniorilla ei riitä uskoa vielä muihin taitoihinsa, mutta havaittavissa on jo selkeä kehitys. Myös seniorin oma motivaatio ja kiinnostus oppimista ja internetiä kohtaan on kasvanut.

Internetiä käytiin läpi uudestaan, yritettiin etsiä tietoa sukututkimuksesta ja harjoitettiin verkkolehtien lukemista. Iltasanomien sivuilta näytettiin esimerkkiä siitä, kuinka liikkua sivulta toiselle ja avata uutislinkkejä.

Yritettiin avata myös Google Earth, mutta ohjelma jumittui. Opiskelijat yrittivät sammuttaa ohjelman control+alt+delete – yhdistelmällä, mutta heidän ihmeekseen se ei toiminut. He opettivat seniorille nk. tietokoneen kylmäsammutuksen.

21.4.2010 Tapaaminen oman ohjattavan kotona

Seniorille opetettiin Google Street View – palvelun käyttöä. Seniorista tuntui mielenkiintoiselta nähdä oma koti kuvattuna karttapalveluun. Yritettiin myös katso muutamien sukulaisten osoitteita, mutta palvelu toimi niin tökkien, että osa jäi näkemättä.

29.4.2010 Yhteinen tapaaminen Kuuselassa

Opiskelijat kävivät läpi Wikipediaa ja opettivat sen käyttöä seniorille. Tapaamisessa kuultiin myös pilotin vetäjiltä kuulumiset pilotin etenemisestä. Seniorille opetettiin myös leikkaa ja kopioi toiminnon käyttöä, joka tuntui seniorista haasteelliselta. Käytiin myös läpi tekstinkäsittelyohjelmaa. Toiselle opiskelijoista neuvottiin kuinka vaihtaa taustakuva koneeseen, joka koettiin hyvin monimutkaiseksi verrattuna tavalliseen tietokoneeseen.

7.5.2010 Tapaaminen oman ohjattavan kotona

Kerrattiin kopioi ja liitä – toimintoa. Selailtiin internetiä lisää. Katseltiin mm. videota edellisen viikonlopun Vintage-messuilta. Seniori oppi katselemaan videoita ja piti varsinkin YLE Areenan ja Elävän arkiston videoista.

10.5.2010 Tapaaminen Kuuselassa

Kopioi ja liitä – toimintoa kerrattiin jälleen. Internet-yhteys toimi heikosti, pätki paljon. Opeteltiin myös Tetriksen pelaamista.

20.5.2010 Tapaaminen oman ohjattavan kotona

Internet ei toiminut. Tietokoneella tutkittiin lähinnä vain kuvia ja pelejä. Otettiin myös leikkimielisiä kuvia uudella kameralla. Muutaman tunnin opetuksen jälkeen juotiin kahvit seniorin aurinkoisella pihamaalla. Tunnelma oli letkeä.

24.5.2010 Viimeinen tapaamiskerta Kuuselassa

Kaikki pilottiin osallistuneet kokoontuivat yhteen Kuuselan kokoustiloihin. Kerrattiin oppimisen ilot ja haasteet, jonka pohjalta pilottia lähdetään kehittämään lisää. Kiitoksien virta oli vuolas ja siihen ei pari tuntia tuntunut riittävän. Oman seniorin kanssa vaihdettiin yhteystiedot ja lopuksi halattiin. Pilotin vetäjät olivat hyvillä mielin ja samoin opiskelijat. Tästä on hyvä jatkaa.

4.3 Pilottiin osallistuneet ikääntyneet

Pilottiin osallistuneet henkilöt olivat kotona asuvia ikäihmisiä, jotka ovat Kuuselan Seniorikeskuksen asiakkaita. He osallistuivat Kuuselan Seniorikeskuksen järjestämään ryhmätoimintaan, kuten askarteluryhmään. Kriteereinä pilottiin

osallistuville olivat vähäinen tietokoneen käyttökokemus, ei muistihäiriöitä ja ikäraja yli 65 vuotta. Loppujen loppuiksi pilottiin osallistui neljä naista ja kaksi miestä, kuten pilotille oli asetettu tavoitteeksikin. Pilottiin osallistuminen oli vapaaehtoista. Toteutunut ikäjakauma oli 74–84 vuotta.

4.3.1 Tietokoneen käytön oppiminen

Opiskelijat etenivät rauhalliseen tahtiin ohjattaviensa kanssa ja aloittivat siitä, kuinka tietokone kytketään käyttöön ja kuinka sen saa päälle. Sen jälkeen lähdettiin katselemaan mitä tietokoneelta löytyy. Hiiren käytön opetteluun käytettiin eniten aikaa. Tietokoneen sisällöstä tutustuttiin eniten internetiin ja sähköpostiin. Osa oli kokeillut myös valokuvien lataamista kamerasta koneelle. Muutama seniori innostui myös tietokoneen peleistä, suurimpana suosikkina pasianssi. Nettiä käytettiin eniten sanomalehtien verkkosivujen selaamiseen ja tiedon etsimiseen Googlesta, myös Google Earth ja Google Maps koettiin mielenkiintoisina. Yksi senioreista oli kiinnostunut Internetin mahdollisuuksista sukututkimuksen puitteissa.

Tekstinkäsittelyohjelmaa oli suurin osa käynyt vain pintapuolisesti läpi, jos sitäkään. Ne jotka olivat enemmän siihen paneutuneet, olivat kokeneet käytön hankalaksi.

Seniorit käyttivät tietokonetta myös itsenäisesti. Suurin osa selaili internetistä päivän lehtiä, vuokra-asuntojen ilmoituksia, pelasi pasianssia ja täytti riskitehtäviä. Osa jopa soitteli Skypen välityksellä ystäville ja tutuille ja vaihtoi kuulumisia sähköpostin välityksellä. Sähköposti kiinnostikin monia, jopa enemmän kuin Skype. Aktiivista kuulumisten vaihtamista varten mm. hankittiin ja tallennettiin osoitteita sähköpostiin. Tukipalveluun otti eräs senioreista usein yhteyttä vain pitääkseen taitojaan yllä.

Osalla senioreista oli havaittavissa pientä ennakoasennetta pilottiin lähtiesään siitä, kuinka itse ei tulisi oppimaan oikein mitään. Monet myös vähätelivät suomalaisen tapaan omaa oppimistaan. Kuitenkin seniorit lähtivät innokkaina opettelemaan tietokoneen käyttöä. Opiskelijat olivatkin yhtä mieltä siitä, että

jokaisella kerralla heidän ohjaamansa seniorit olivat edistyneet ennakoitua paremmin. Seniorien asenne omaa oppimista kohtaan parani pilotin edetessä. Monet innostuivat tietokoneen ja internetin mahdollisuuksista niin paljon, että oma oppimistahti ei tahtonut riittää oppimishaluihin nähden.

Opiskelijat olivatkin useassa kohdassa yllättyneitä siitä, kuinka hyvin omat ohjattavat etenivät ikään ja kokemukseen nähden. Hyvänä esimerkkinä tästä oli eräs ohjauskerta. Opiskelijat olivat menneet ensimmäistä kertaa seniorin kotiin opettamaan ja olivat ensimmäisen ohjauskerran tavoitteeksi asettaneet, että seniori oppisi kytkemään tietokoneen johdot oikein ja saisi sen käyntiin ilman avustusta. Heidän saavuttua seniorin kotiin, oli tietokone jo päällä ja näytöllä Iltalehden etusivu. Senioreiden oppiminen oli nopeaa ja opitut asiat pysyivät suhteellisen hyvin muistissa.

4.3.2 Tietokoneen käytön haasteet ja ongelmat

Eniten ongelmia tietokoneen käytössä tuotti ylivoimaisesti hiiren opettelu. Silmän ja käden yhteistyö ei alussa oikein toiminut ja hiirtä oli vaikeaa kontrolloida. Erilaisten harjoitusten kautta (esim. ristisanat, Hiiri hukassa –peli) hiiren käyttö helpottui. Kuitenkin tuplaklikkaus tuotti pilotin lopussa edelleen suuria vaikeuksia. Eräs senioreista oli myös vasenkätinen ja hän joutui opettelemaan hiiren käytön väärin päin. Monella oli myös esim. internetiä käyttäessään vaikea hahmottaa, että linkkejä oli tarkoitus klikata kursorin kärjellä, sillä itse kursori oli suhteessa aivan liian iso pienten internet-linkkien klikkaamiseen. Lisäksi palautetta tuli myös linkkien vaikeasta avattavuudesta. Senioreilla käsi usein heilahti linkkiä painettaessa, jolloin selain ei sitä suostunut avaamaan, vaan lähti vetämään linkkiä hiiren mukana. Muutama opiskelija kannatti ajatusta kosketusnäytöllisestä tietokoneesta senioreille. Itse hiiri koettiin myös miessenioreiden kohdalla liian pieneksi, ”*suurikätinen vaatii suuren hiiren*”.

Internet sivujen pienikokoinen fontti tuotti joillekin hankaluuksia. Tekstiä ei nähty lukea kunnolla. Myös paluunuoli aiheutti hämmennystä, joskus se oli olemassa siirryttäessä sovelluksesta ja internet-sivulta toiseen, välillä taas ei.

Internetin käyttöä rajoitti myös makkulan epävakaata toimintaa. Netin epävakaas aiheutti ongelmia läpi pilotin, sillä sen toimivuudesta riippui myös sähköpostin ja Skypein käyttö. Joidenkin senioreiden olikin melkein mahdotonta käyttää Skypeä puheluiden soittamiseen, sillä yhteys pätki lähes jatkuvasti. Koko tietokone myös jumittui usein Google Earthia, Google Mapsia tai nettivideoita selattaessa, eikä ollut mahdollista lopettaa toimintaa tehtävienhallinnan (control+alt+delete) kautta.

Tietokoneessa valmiina oleva peli, Tux-näppäimistöharjoitus, sai myös kritiikkiä osakseen. Peli on englanninkielinen (käytännössä mahdoton siis senioreiden ymmärtää) ja opiskelijoiden mielestä vaikeaselkoinen. Myös tietokoneessa valmiina oleva tukimateriaali koettiin epäkäytännölliseksi. Monen seniorin mielestä videoilla edettiin liian nopeaan tahtiin ja ääntä ei tahtonut kuulla kunnolla, vaikka tietokoneen äänet olisivatkin olleet täysillä. Sama ongelma toistui Skypein käytössä, asian parantamiseksi toivottiinkin erillisiä kuulokkeita nimenomaan Skypeä varten.

Päänvaivaa niin senioreille kuin opiskelijoillekin aiheutti näytön alareunassa oleva tehtäväpalkki, koska se ei ollut näkyvillä/saatavilla jatkuvasti. Palkki tuli näkyviin vasta, kun oli pitänyt hiirtä tehtäväpalkin kohdassa tarpeeksi kauan paikoillaan ja katosi saman tien, jos hiiren siirsi pois näytön alareunasta. Tiedostovalikot olivat olleet myös erään seniorin kohdalla hukassa ja sen selvittämiseksi oli otettu yhteyttä Practiteciin. Ongelma oli kuitenkin toistunut.

4.3.3 Opiskelijoiden kokemuksia

Kaikki opiskelijat kertoivat saaneensa positiivisia ja arvokkaita kokemuksia tukihenkilönä toimimisesta. Senioreiden oppimistahti yllätti monet. Kehityksen huomaaminen oli todella palkitsevaa. Opiskelijat kertoivat myös, että oli hienoa tutustua senioreihin ja kuulla heidän elämäntarinoitaan. Useimmilla ei ollut kokemuksia ikääntyneiden kanssa toimimisesta ja pilotin kautta he saivat arvokkaita kokemuksia yhteistyöstä heidän kanssaan.

Opiskelijat oppivat toteutuksen aikana erityisesti kärsivällisyyttä, järjestelmällisyyttä ja ongelmanratkaisukykyä. Sitä, kuinka helpotkin asiat voivat tuntua alussa vaikeilta selitettäväksi ihmisille, jotka eivät ennestään olleet missään tekemisissä tietokoneen kanssa. Opiskelijat huomasivat, että ikääntyneiden toiminta- ja reagoitukyky oli huomattavasti hitaampaa kuin nuorella.

Opiskelijat olisivat toivoneet enemmän kokemuksia helpdesk-palvelusta. Yhteydenottojen määrä oli melko vähäinen pilotin aikana. Monet kuitenkin kertoivat oppineensa tukipalvelun käytön ja pitivät kokemusta antoisana. Opiskelijat oppivat itsekin lisää tietokoneista senioreiden kysymysten ja ongelmakohtien avulla.

4.3.4 SenioriPC-pilotin tulokset ja arviointia

Yhtä mieltä seniorit olivat siitä, että pilottikone oli aika kallis itselle lunastettavaksi, mutta pilotin loputtua muutama kuitenkin osoitti kiinnostusta tietokoneen lunastamiseen. Moni oli myös kiinnostunut hankkimaan itselleen jonkin toisen tietokoneen tulevaisuudessa. Seniorit olivat tyytyväisiä ja kiitollisia pilotista ja motivoituneita kehittämään taitojaan eteenpäin jatkossa.

Tässä toteutuksessa internetin hitaus ja toimimattomuus koettiin ongelmalliseksi. Myös hiiren käyttö oli läpi koko pilotin hankalaa, kosketusnäyttölinen tietokone voisi olla senioreille hieman helpompi hahmottaa. Hiiren kursori oli lisäksi internetin käytössä liian suuri suhteessa tekstien ja linkkien kokoon, sitä voisi joko pienentää tai tekstiä saada jollakin tavalla samoihin mittasuhteisiin kursorin kanssa. Skypen käyttöä sekä tukivideoiden katselua varten olisi hyvä saada koneeseen joko paremmat kaiuttimet ja mikrofoni tai kokonaan erillinen kuuloke-mikrofoni – yhdistelmä.

Päänvaivaa aiheutti myös näytön alareunassa oleva tehtäväpalkki, se voisi olla koko ajan näkyvässä. Nyt sen saa näkyviin vain, jos hiirtä pitää tarpeeksi kauan paikallaan näytön alareunassa. Muutenkin käyttöliittymää olisi hyvä saada muokattua ja täydennettyä omien tarpeiden mukaan. Tässä versiossa se on melko suppea. Peleistä voisi poistaa kokonaan englanninkielisen Tux-

näppäimistöharjoituksen. Koneessa olevien ohjelmien tulisi olla suomenkielisiä, jotta ne olisivat kaikille käytettävissä.

Osa senioreista ei kokenut tukipalvelua tarpeelliseksi, sillä kaikki oleellinen oli kuulemma käyty läpi ohjauskerroilla joko Kuuselan seniorikeskuksella tai sitten oman ohjattavan kotona käydessä. Ongelmaksi tukipalvelussa muodostui jälleen kerran sovelluksen internetpohjaisuus. Silloin kun internet-yhteys ei toimi kunnolla, ei myöskään tukipalvelusta ei ole hyötyä. Etäneuvonta koettiin myös hankalaksi, ikääntyvien taitojen määrään nähden (taidot eivät vielä riittäviä, jotta selviäisi ongelmatilanteesta ilman käytännön opastusta). Opiskelijat eivät saaneet päivystäessään moniakaan yhteydenottoja. Osa senioreista mainitsi, että ei ollut uskaltanut kokeilla tukipalvelua. Kaiken kaikkiaan tukipalvelu ideana oli hyvä, mutta itse toteutus on vielä hieman puolitiessä.

4.4 SenioriPC:n käyttötutkimus Kuuselan palvelukodissa pilotin jälkeen

Opinnäytetyöhön tehty tutkimus oli kaksiosainen. Ensimmäinen osan tutkimuksesta toteutettiin jo keväällä osallistumalla SenioriPC pilottiin. Pilotista kirjoitettiin yhteenvetoraportti opiskelijoiden raportteihin pohjautuen.

Toinen osan tutkimuksesta toteutettiin vasta syksyllä, kun pilottiin osallistuneita senioreita haastateltiin heidän kokemuksistaan pilotista, tietokoneen nykykäytön tilasta sekä heidän suhtautumisestaan tietoyhteiskuntaan. Lisäksi kahta Seniorikeskus Kuuselan henkilökunnan jäsentä haastateltiin Kuuselaan hankitun SenioriPC:n käytön nykytilasta. Tutkimus oli laadultaan kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu.

Tarkoituksena oli saada kevään pilottiin osallistuneilta tietoa heidän tietokoneen käytön nykytilasta, kokivatko he tietokoneen käytön hyödylliseksi, miten he olivat kokeneet tietokoneen käytön opetteluun sekä minkälaista lisäopetusta he kaipaisivat. Lisäksi oli tarkoitus saada tietoa Seniorikeskus Kuuselaan hankitun tietokoneen käytöstä. SenioriPC tietokone hankittiin sinne vasta pilotin jälkeen

ja nyt haluttiin selvittää, onko tietokoneella ollut käyttöä ja miten sen käyttöä voisi vielä parantaa.

Tavoitteena oli etsiä vastauksia kysymyksiin miten SenioriPC-pilotti vaikutti heidän tietokoneen käyttöön, kokivatko he oppimisprosessin helpoksi/vaikeaksi sekä perusteluja sille, minkä vuoksi he pitivät tietokoneen käytön opettelua hyödyllisenä tai hyödyttömänä.

4.4.1 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimusmenetelmä oli teemahaastattelu. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niitä tarkentavien kysymysten varassa. Haastattelumuodossa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamiaan merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa.

Teemahaastattelussa ei voi kysyä mitä tahansa; siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat käytännössä tutkimuksen viitekehykseen, eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn (Sarajärvi & Tuomi, 2009, 75).

Seniorikeskus Kuuselan henkilökunta oli kutsunut pilottiin osallistuneet seniorit haastateltaviksi. Senioreiden osanotto oli positiivista, vain yksi pilottiin osallistunut estyi tulemasta paikalle. Kaiken kaikkiaan haastateltavia oli siis viisi. Haastattelutilanne oli vapaamuotoinen. Ennen haastattelua senioreilta kysyttiin lupa nauhoittamiseen. Heille kerrottiin, että tallenteita ei käytetä muuhun kuin tutkimuksen tarkoituksiin ja kukaan muu ei niitä tule kuuntelemaan. Senioreille kerrottiin myös, että aineistoa käsitellään luottamuksellisesti. Senioreille esiteltiin nauhuri ja kerrottiin kuinka se toimii, jotta heidän ei tarvitsisi jännittää nauhuria. Lisäksi kerrottiin, kuinka haastattelun olisi tarkoitus edetä sekä mihin tarkoitukseen haastattelu tulee. Haastattelu kaikkien kanssa yhteisesti tuntui sopivalta menettelytavalta. Kun tilanne on vapaamuotoinen ja kaikki saavat puhua vapaasti, haastateltavat ehkä antavatkin enemmän vastauksia keskustellessaan

keskenään. Eduksi koettiin myös se, että haastattelija oli haastateltaville entuudestaan tuttu. Näin ollen he ehkä uskalsivat kertoa enemmän omia ajatuksiaan.

Haastattelu toteutettiin eri kysymyksillä myös kahdelle Seniorikeskus Kuuselas-
sa työskentelevälle henkilölle. Ennen haastattelua heille kerrottiin samat asiat kuin senioreille. Mikäli aikaa olisi ollut enemmän, henkilökunnan kohdalla olisi haastattelun voinut toteuttaa lomakkeen avulla ja näin olisi ehkä saatu useampi vastaus. Näiden henkilöiden haastattelut toteutettiin samana päivänä senioreiden haastattelun kanssa.

Haastattelun nauhoittamiseen käytettiin digitaalista nauhuria. Haastatteluja varten suunniteltiin teemarungot erikseen senioreille ja henkilökunnalle aiheetta koskevaan kirjallisuuteen perehdyttyä (Liite 1: Haastattelukysymykset). Keskustelu eteni kuitenkin enemmän vapaamuotoisesti ja keskustelun edetessä esitettiin myös tarkentavia lisäkysymyksiä, joita ei etukäteen ollut suunniteltu. Seniorit kertoivat myös oma-aloitteisesti teemarungon asioista, kun taas joihinkin kysymykseen jouduttiin hieman peräämään vastausta. Osa vastaili kysymykseen myös hieman laajemmin kuin toiset: osan vastaukset olivat yksisanaisia. Vaikka keskustelu etenikin vapaamuotoisesti, pyrittiin pitämään kuitenkin huoli siitä, että saatiin vastaukset haluttuihin kysymyksiin. Haastattelujen jälkeen tallenteet siirrettiin koneelle, jonka kautta ne kuunneltiin ja tämän jälkeen ne litteroitiin paperille. Vastauksista pyrittiin löytämään etukäteen määritellyt teemat ja jaottelemaan vastaukset näiden teemojen alle.

4.4.2 Seniorien mielipiteitä SenioriPC-pilotin hyödyllisyydestä

Kaiken kaikkiaan seniorit olivat yhtä mieltä siitä, että pilotti oli positiivinen asia ja siihen kannatti osallistua. Muutama vastaajista myönsi, että hieman jopa innostui tietokoneen käytöstä. Yksi vastaajista oli pilotista hyvin kiitollinen ja mainitsi asian moneen eri otteeseen haastattelun aikana. Seniorit kertoivat tietotekniikan olevan enemmänkin nuorten juttu. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tietokoneen käyttöä ei olisi tullut opeteltua ilman tätä pilottia.

Vaikka seniorit myönsivät, että pilotti oli hyödyllinen, he eivät kuitenkaan kokee tietokoneen käytön opettelua aivan välttämättömäksi. Eräs haastateltavista totesikin, että muita harrastuksia on niin paljon, ettei tietokoneen käytölle jää paljoakaan aikaa.

"Mä oon ainaki niin kiitollinen että mä halasin tota johtajaa monta kertaa ku hän pyysi mua mukaan. Tietysti mulla on muisti vielä jonkinmoinen että se pyyteli mua ja kyllä se niin hieno homma oli että mukana sai olla."

Yksi pilotin kohokohdista oli senioreiden mielestä heille muodostunut yhteishenki. Ryhmänä opiskelu antoi heille paljon enemmän kuin pelkkää oppia. Eräs seniori muisteli ylpeään sävyyn sitä, kuinka hän oli saanut kukkalähetyksen, kun oli saanut ensimmäisenä pilottilaisista SenioriPC-tietokoneen jumiin. Lisäksi hänen oma ohjaajansa oli antanut vielä kahvipaketin.

"Mää sain ruusujaki. Ja sitte mä sain kahvia! "

"Leuhkii ny siä..."

"Mää oon niin hyvä!"

"Kivaa joukkoo"

Seniorit olivat kaikki iloisia siitä, että nimenomaan nuoria oli heitä ohjaamassa. Monilla oli lapsia ja lapsenlapsia, joten nuoriin oli totuttu. Osalla senioreista oli myös heidän ohjaajiinsa lämmin suhde. Eräs seniori kertoi, kuinka hänen oma ohjaajansa oli käynyt vielä pilotin jälkeenkkin häntä katsomassa. Toinen seniori taas kertoi, että hänen ohjaajansa oli hyvin pätevä ja heillä on edelleen *"hyvät suhteet"*.

" Mulla kävi x hoitamas monta kertaa ja x on hyvä kaveri. Se on huippu sälli. Juuri sanottiin et meil on hyvät suhteet. Ja sitte mulla kävi kaks nuorta välillä ku ei x päässy ja ne tuli ylimääräsestiki vielä ja ne viipy neljä tuntiaki kerralla ja ja ne sano et tulee huamennaki. Se on sellanen juttu et mulla on vitsit niin kovia et ne halus kuulla niitä."

Sama henkilö kertoi myös oman mieleenpainuvimman kokemuksen:

" Mulle jäi mieleen se ku mulla oli tää x ja sitte ku me kollattiin tällä koneella.. Me tilattiin sillä matkoja, tutustuttiin tähän systeemiin. Ja sitte selasia yhteismatkoja, lento-laiva-matkaa ja .ja tilattiin hotellia, Moskovastaki halpahotellia ja sitte käytiin Espanjassa huutokaupassa! Siä myytiin, juu siä myytiin tietokoneita ja, mutta mentiin liian aikasin ettei se tietoko-

ne taikka se huutokauppa ollu viä avautunu, mutta näytteillä ne oli. Ja hinnastoki sielä jo oli. Sataaviittäkymppiä ne oli. Käytettyjä koneita. Joo.”

Pilotti tuli senioreiden mielestä hyvään aikaan; he pääsivät pilotin avulla vielä nykymaailman menoon mukaan.

*”Jossei se ny olis tullu nii olis kohta ollu jo liian myöhästä.”
 ”Että tässä päästiin vielä, että saatiin vielä perästä kiinni että hei äläkää jättäkö!”
 ”Nii ettei meitä vanhoja jättäny”*

Eräs seniori oli pilotin alussa jyrkästi sitä mieltä, että ei tule oppimaan mitään. Jälkeenpäin hän kuitenkin totesi, että jotain oli jäänyt mieleen. Osa kuitenkin piti oppimista hyvinkin mahdollisena. Haastateltavat kertoivat, että tietokoneen käytön taitoa pitää kuitenkin pitää yllä, ettei se pääse unohtumaan. Seniorit myönsivät, että taito palautuu mieleen pikkuhiljaa, vaikka konetta ei hetkeen olisi käyttänyt. Uudet asiat eivät jää kerrasta mieleen, vaan uuden asian omaksuminen vaatii toistoja. Eräs seniori totesi tietokoneen käytön opetteluun olleen vaikeaa, kun taas toinen kertoi, että koki sen olevan opeteltavissa. Eräs miespuolinen haastateltava totesi, että tietokoneen käyttö olisi enemmän *”miesten laji”*. Naiset kuitenkin vastustivat ajatusta. Sama mieshenkilö myönsi kuitenkin lopuksi, että naisetkin ovat ihan päteviä. Seniorit kertoivat, ettei tietokoneen käytön opettelulle ole mitään esteitä, *”muutako mielenkiintoo vaan”*. Kaksi kuitenkin kertoi, että välillä tietokoneen käyttö alkoi sattua silmiin.

Osa senioreista kertoi myös olevansa hieman malttamattomia. Mikäli tietokone oli jossain suhteessa hidas, eräs seniori kertoi ajattelevansa, että siinä on joku vika. Ja jatkoi, että ehtii jo soittamaan sukulaiselle siinä välissä kysyäksään, mikä tietokoneessa on ongelmana. Puhelimeen kyseinen seniori kertoi tarttuvansa myös silloin, jos ei saa sähköpostiin heti vastausta. Lisäksi hän kertoi, että hän tulee kärsimättömäksi, jos hän ei heti ymmärrä miten jokin asia toimii.

Senioreista kaksi kertoi omistavansa tietokoneen. Yksi jopa tiesi saavansa tietokoneen joululahjaksi lapsiltaan. Henkilöillä, jotka omistavat oman koneen, on koneessaan tavallinen käyttöliittymä SenioriPC:n sijaan. He kuitenkin kokivat, että SenioriPC:tä olisi helpompi käyttää. Molemmat heistä olivat saaneet tietokoneen lahjaksi omaisiltaan.

*"...sitte minä en sitä silloin ottanu sitä konetta mutta sittehä minä jälkeenpäin sain sen omaisilta"
 -mut etkö sääki saanu sen toisenlaisen...
 -joo, kyllä. että siinähän ei oo.. sehän on sit aika helppo tämä.. tämä seniori..
 -mutta kun noi lapset on sellasia että ne ostaa semmosia hienoja koneita mitä...
 -joo mutta kyllähän niihinki sitte aikaa myöte tottuu ja sillai.. kyllähän niissä sama pariaate on mutta niinkun tässä oli niitä ikkunoita sillain jo valamiina isolla.."*

Vaikka nämä henkilöt kokivat SenioriPC:n paremmaksi ja yksinkertaisemmaksi, kaikki haastateltavat kertoivat, että SenioriPC olisi tullut liian kalliiksi hankkia itselle.

"Kyllä se on sillälailla että kyllä se vaan tuntuu eläkeläisen kukkarossa"

Vaikka muilla haastatelluista ei ollut omaa konetta he kertoivat käyttäneensä tietokonetta muualla, esimerkiksi sukulaisten luona. Kaksi oli käyttänyt Seniorikeskus Kuuselassa olevaa SenioriPC-tietokonetta. Yksi totesi, että tietokoneen käyttöä pitäisi sillä koneella kokeilla. Toinen SenioriPC:tä käyttänyt kertoi, että kone pelaa hyvin, mutta käynnistyy aika hitaasti. Hän kertoi, että pitäisi olla oma kone, jotta taitoja pääsisi kehittämään lisää.

Seniorit kertoivat käyttävänsä tietokonetta sähköpostin käyttämiseen, pelaamiseen ja netissä selailuun. Netissä he kertoivat lukevansa verkkolehtiä ja harrasivuja. Eräs kertoi oman koneen ja netin hyödyksi sen, että saa laskut maksettua (hän kuitenkin totesi, että tytär maksaa laskut).

Seniorit kertoivat, että saavat tietokoneen käyttöön apua lapsilta ja lapsenlapsilta. Ongelmatilanteessa oli ollut mahdollista saada apua myös kännykän välityksellä. Haastateltavat kokivat, että tällainen tuki on riittävää.

"Sukulaisia on hyvä hermostuttaa"

4.4.3 Seniorien kokemuksia tietoyhteiskunnasta

Seniorit kertoivat tietotekniikan olevan enemmänkin nuorten juttu. He kuitenkin kertoivat, että tietotekniikka on heille hyödyllistä mutta ei välttämätöntä. Heille se tarjosi lähinnä ajankulua ja huvia. Tietotekniikka oli hyödyllistä etenkin asioiden hoidon kannalta. Myös tiedon sähköisen tallentamisen mahdollisuus koettiin positiivisena.

” Onhan se siinäkin että viedään täällä Härmälässäkin kaikki että meillä ei oo täällä minkäänäköstä.. meillei oo täällä pankkia, meillei o postia eikä apteekkia niin ei meillä oo täällä mitään niin kylä monelle on toi kone kylä varmaan verraton. Että noin. Että mä ymmärrän sen siinä mielessä et vaikka mä en itte sitä välttämättä tartte muutaku ajankulukseni. Mutta noin, mää ymmärrän sen takia kyllä menee toimittaan asioita. Monet on että on liikuntakyvyttömiä.. ”

” Kohta kaikki on sillätavalla koitettava että tarvitaan noi koneet”

Eräs haastatelluista totesi, ettei asioiden hoidossa auta edes tietokone ”jos se pää lahoo”. Sama henkilö kertoi myös, että tietokone on hyvä olla myös sen tarjoaman aivojumpan vuoksi.

”Ei muistais tänkää vertaa, ellei olis sitä mitä jankkaat siinä koneella”

Yksi vastaajista kertoi tietokoneen olevan hänelle paljon muutakin:

” Voidaan tehdä mitä vaan ja mennä minne vaan. Ja mä luulen etten mä tästä lähtien enää vanhenekaan ku mulla on toi kone. Se on tavattoman monipuolinen kone. Se on hyödyllinen ja sill voi vähän harrastaa tota ajanvieteohjelmaa ja monenlaista. Tutustua mailmaan ja sillai ja tehdä matkojaki tuolla unelmissa”

Kaksi haastatelluista pohti myös liiallisen tietokoneen käytön haittavaikutuksia.

”Meneekö toi tietokoneen käyttö liian pitkälle muutamissa asioissa. Kehitys on niin kovaa”.

”En tiä kuinka paljon ihmiset sitte etäänny toisistaan jos ne ei nää henkilökohtaisesti enää ku tietokoneen kans pälpättää sitte että juttelee ja ja laittavat viestejä ja tollai että tota kuitenkin joskus hyvä nähdäki ihmisiä. Että ei se kuva oo ihan sen ihmisen värinen”

Kun kysyin, miltä haastateltavista tuntuu ikääntyä tietoyhteiskunnassa, sain vastauksen:

”Niin no eihän sitä tiedä kuinka vaikeita juttuja sieltä tulee vastaan mutta kai se täytyy mukana räpiköidä sitte”

Kysymys oli ehkä hieman liian vaikea vastattavaksi samalta istumalta.

4.4.4 Seniorien kokemuksia tietokoneen käytön opettelusta

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tietokoneen käyttöä ei olisi tullut opeteltua ilman tätä pilottia. Eräs seniori kertoi ennen pilottia jopa pelkäävänsä tietokoneita. Osa vastaajista kertoi, että ei lähtenyt pilottiin omasta vapaasta tahdosta, vaan esimerkiksi henkilökunnan, lasten tai lastenlasten pienestä painostuksesta. Osa kuitenkin kertoi lähteneensä mukaan mielellään.

”Vaati sellasen, niinku mä sanonki että potkun takapuoleen. Se vaati semmosen ja me saimme sen ja lähdettiin mukaan ja hyvä näin. Erittäin hyvä”.
”Ei tietäis yhtään mitää ilman tätä”

Haastateltavat totesivat, että yksin ei olisi tullut lähdettyä opettelemaan tietokoneen käyttöä. Ryhmämuotoinen oppiminen toimi siis heille kannusteena.

4.4.5 Henkilökunnan näkemyksiä Kuuselassa olevan SenioriPC-tietokoneen käytön nykytilasta

SenioriPC:n käyttö Seniorikeskus Kuuselassa oli vähäistä. Henkilökunnan mielestä tietokoneen käytön esteenä ei niinkään ollut henkilön fyysinen puoli, vaan enemmänkin henkilön kognitiivisten taitojen heikkeneminen.

Toinen haastatelluista kertoi, että käyttöä sille ei ollut edes joka päivä. Pääosin konetta käyttivät samat henkilöt. Käyttäjiä olivat joko Seniorikeskus Kuuselan omat asukkaat tai sitten ulkopuoliset henkilöt. Syitä tietokoneen vähäiseen käyttöön oli esimerkiksi huono informaatio: osa asukkaista/asiakkaista ei edes tiennyt, että kone oli tarkoitettu yleiseen käyttöön tai että missä se sijaitisi. Tietokone oli tällä hetkellä hieman liian suojaisassa paikassa, siihen tarvitsisi saada paremmat opasteet. Seniorikeskus Kuuselan asukkaat olivat myös melko huonokuntoisia tai muistisairaita, joten tietokoneen käyttö ei heidän kohdallaan ollut

välttämättä edes mahdollista. Haastateltavat totesivat kuitenkin molemmat, että SenioriPC tietokone oli hyödyllinen niille, jotka ovat kykeneväisiä sitä käyttämään. Jotta tietokone saataisiin paremmin hyötykäyttöön, tarkoitus olisi sisustaa tietokonetta ympäröivä alue hieman viihtyisämmäksi. Lisäksi toinen haastatelluista kertoi, että tietokoneen käyttöön voisi innostaa esimerkiksi toinen samanlainen pilotti, kuin keväällä oli.

Itse tietokoneen käyttöä voisi helpottaa se, että hiiren kaksoisklikkauksen tilalle keksittäisiin jokin muu ratkaisu. Kuten pilotissakin jo todettiin, hiiren käyttö vaati eniten aikaa ja se koettiin haasteellisimmaksi asiaksi oppia. Kaksoisklikkaus vaati sormilta nopeaa toimintaa, jota ikääntyneillä ei välttämättä enää ole. Muuten koettiin riittäväksi, että on hyvänkokoiset näppäimet, selkeät kuvakkeet ja näyttö, *”ettei tarvitse tihrustaa”*.

Henkilökunnan näkemyksen mukaan oli olemassa joitakin esteitä tietokoneen käytölle. Toinen haastatelluista kertoi, ettei tietokoneen käytölle esteenä ole niinkään fyysinen puoli.

”Sitähän pystyy käyttään aika toimintarajoitteisetkin ihmiset ku ei se vaadi mitään suurta --- pieni käsien tärinä ei haittaa”

Hän kuitenkin mainitsi, että on tiettyjä sairauksia, jotka tekevät tietokoneen käytön vaikeaksi, kuten esimerkiksi MS-tauti ja Parkinson.

”Puhutaan ihan yleisestikin niinku ikääntyneistä ihmisistä, niin ei se pelkkä ikä oo se tekijä, vaan se tarvii sit jonku sairauden.”

Enemmän hänen mielestään esteenä on kognitiivisen puolen heikkeneminen. Toisen haastateltavan mielestä käyttöä vaikeuttaa näön ja hahmotuskyvyn heikkeneminen. Eniten hänen mielestään esteenä on oma arkuus: ikääntyneillä kun saattaa olla jopa pieni pelko tekniikkaa kohtaan. Näin myös yksi haastatelluista senioreista totesi.

Toinen vastaajista mainitsi, että jotta senioreiden tulisi lähdettyä opettelemaan tietokoneen käyttöä, pitäisi ennemminkin olla ryhmä, jonka kanssa lähteä opiskelemaan. Yksin ei hänen mielestään tulisi lähdettyä. Hän kertoi, että etuna oli-

si, jos ryhmässä olisi joitain tuttuja ihmisiä tai ainakin paikka, missä opiskellaan, olisi tuttu. Näin ei tarvitse jännittää ainakaan uuteen paikkaan menoa. Etua olisi myös, jos henkilöt, jotka ”kurssille” menoa suosittelevat olisivat tuttuja. Pelkän seinäilmoituksen perusteella ei hänen mielestään tulisi lähdettyä, tai tuntemattoman henkilön pyynnöstä/suosituksista. Toisen haastateltavan mielestä vaatisi joka tapauksessa houkuttelua, jotta ikääntyneet lähtisivät opiskelemaan tietokoneen käyttöä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Seniori 2000 loppuraportin visio vuodelle 2030 on, että valtaosa senioreista elää aktiivista elämää ja hallitsee senaikaista IT-tekniologiaa. Seniorit ja vanhukset ovat muodostaneet mm. käyttäjäryhmiä, jotka tekevät aloitteita palvelujen ja teknisten ratkaisujen kehittämiseksi. Seniorit vuonna 2030 myös ajavat omien ikäihmisten asioita yhteiskunnassa. Vision mukaan tietoyhteiskunta tulee olemaan yksi merkittävä muutoksentekijä, joka rikkoo perinteisiä käsityksiämme ihmisen elinkaaresta (Petäkoski-Hult, Rönkä, Sonkin, Södergård, 1999, Seniori 2000, 25, 27). Jotta Seniori 2000 loppuraportin visioon päästäisiin, nyt olisi aika alkaa käytännössä toteuttamaan tietotekniikkataitojen opetusta senioreille. Näin toimittiin SenioriPC-pilotissa.

Tutkimukseni tarkoitus ei ollut kuitenkaan yleistää. Kaikki ikääntyneet eivät välttämättä ole fyysisesti ja henkisesti siinä kunnossa, että tietokoneen käytön oppiminen ja käyttö olisi mahdollista. Se ei myöskään ole pakollista niille, jotka ovat hyvässä kunnossa. Mielestäni tänä päivänä on vielä mahdollista tulla toimeen ilman tietotekniikkaa ja elää silti täyttä elämää. Tutkimuksellani halusin osoittaa, että tietokoneen käytön avulla voi saada lisäarvoa elämänsä ja joitakin asioita voi sen avulla helpottaa. Haluan myös opinnäytetyölläni herättää ajatuksia tulevaisuuden suhteen: Suomessa suurin osa väestöstä on pian ikääntyneitä ja mikäli tietotekniikan ja tietoyhteiskunnan kehitys jatkaa samaa rataa, monien kohdalla esimerkiksi syrjäytyminen on mahdollista.

Seniori 2000 loppuraportin visio on mielestäni realistinen. Jotta visio toteutuisi, vaaditaan kuitenkin paljon, jotta ikäihmiset saataisiin kiinnostumaan tietotekniikasta. Vaaditaan myös paljon, että tekniikan kehityksessä pysyy mukana. Keskeistä tietoyhteiskunnassa on tiedon hankkiminen, sen käsitteleminen ja omaksuminen. Tietokone on yksi merkittävä apuväline tämän tavoittelemisessa.

Laadukas palvelu on käyttäjälle helppokäyttöinen, tarkoituksenmukainen, saatavuttava, kohtuuhintainen, mukautuva, yhteensopiva, haluttava ja saatavissa. Jotta tällaiseen lopputulokseen päästäisiin, yrityksillä ja päättäjillä pitää olla tarpeeksi tietoa käyttäjien tarpeista. Käyttäjillä vuorostaan pitää olla riittävästi tie-

toa erilaisista vaihtoehdoista. Hyvä lopputulos saavutetaan vain, jos käyttäjät ovat palvelujen ja tuotteiden suunnitteluprosessissa mukana (Haverinen & Ilmarinen, 2008, 133).

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen merkittävin kriteeri on sen luotettavuus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008, 226 - 228.) Olen pyrkinyt parantamaan tämän tutkimuksen luotettavuutta raportoimalla tutkimuksen vaiheet todenmukaisesti ja mahdollisimman kattavasti.

Halusin saada tietoa, miten seniorit kokivat keväällä järjestetyn SenioriPC -pilotin, mikä heidän tietokoneen käytön nykytila on sekä miten he suhtautuvat tietoyhteiskuntaan. Tämän saavuttamiseksi koko ryhmän haastattelu tuntui aineiston keruumenetelmänä sopiva, sillä se on tehokas tiedonkeruumuoto.

Siinä saadaan tietoja usealta henkilöltä samanaikaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 205). Lisäksi haastateltavat ovat avoimempia ja vapautuneempia ryhmässä.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan punnita aineiston määrän perusteella.

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä kuitenkaan yleistämään vaan sen tarkoitus on monipuolisesti kuvata ilmiöön liittyviä merkityksiä. Tämä tutkimus oli laadullisella tutkimusotteella etenevä teemahaastattelu, joten siinä ei ollut tarkoitus pyrkiä yleistämiseen. Tutkimukseen osallistui siis viisi kuudesta SenioriPC-pilottiin osallistunutta ikäihmistä, joka oli tässä tutkimuksessa riittävä otos.

Etu olisi ollut myös, jos olisin testannut kysymyksiäni käytännössä ennen varsinaista haastattelua. Koehaastattelun avulla olisi ollut mahdollista havaita joidenkin kysymysten olleen liian vaikeita ymmärrettäviksi ja kysymyksiä olisi voitu esittää jollain toisella tapaa. Näin ollen olisi ollut mahdollista saada joihinkin kysymyksiin laajempia vastauksia.

6.2 Tutkimuksen eettisyys

Eettisyyttä pidetään hyvän tutkimuksen tuntomerkinä. Se tarkoittaa, että tutkimus noudattaa hyviä ja kohteliaita tieteellisiä käytäntöjä. Hyvät tieteelliset tutkimustavat tarkoittavat yleisesti hyväksytyjä pelisääntöjä ja eettisiä periaatteita. Näitä ovat arvot, asenteet, normit, hyveet, luottamuksellisuus sekä avoimuus ja rehellisyys tutkimustulosten julkistamisessa (Vilka 2007, 90 – 91, Hirsjärvi ym. 2008, 23 - 27). Tässä tutkimustyössä noudatin eettisiä periaatteita; rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta läpi tutkimustyöni.

6.3 Opinnäytetyön arviointi

Käsittelin tutkimusaineistoa luottamuksellisesti ja haastateltavia kunnioittaen noudattaen tutkittavien kanssa tehtyjä sopimuksia tutkimusaineiston käsittelystä ja käytöstä (Kuula 2006, 88 – 90). Yksittäisen ihmisen tunnistaminen tästä työstä ei ole mahdollista, sillä pidin haastateltujen henkilöllisyyden salassa sekä teemahaastatteluista irrotetut suorat lainaukset olen ilmaissut anonymisti. Säilytin teemahaastattelujen vastaukset ulkopuolisten ulottumattomissa. Kaiken tutkimusta varten kerätyn aineiston hävitin heti tutkimuksen päätyttyä; tuhosin tietokoneeltani tallenteet haastatteluista sekä litteroinnit.

Kuten tekemästä tutkimuksestani tuli ilmi, tietokoneen käytön opettelu vaatii hieman kannustamista. Mikä mielestäni on aivan luonnollista; jos ei ole koskaan aikaisemmin tietokonetta käyttänyt, eikä sitä ole tarvinnut niin miksi lähteä opettelemaan. Voisin kuvitella, että monet keksivät siinä vaiheessa monta syytä miksi ei. Näitä syitä voivat olla työssäni jo aikaisemminkin mainitsemani pelko tekniikkaa kohtaan, pelko siitä että ei enää opi sekä vaadittavien resurssien puute. Edellä mainitsemani väitteet tulivat tutkimuksessani kumotuiksi. Ikääntyvillä on mahdollisuus oppia tietotekniikkaa sekä teoriassa että käytännössä. Pelkoa taas voidaan lievittää monin eri tavoin, esimerkiksi tässä tutkimuksessa ryhmän tuella sekä myös oman ohjaajan avustuksella. Oman tietokoneen hankkiminen ei ole välttämätöntä, tässä tapauksessa tietokoneen käyttöön oli mahdollisuus Seniorikeskus Kuuselassa olevalla yleisellä koneella. Vaikka osa

ikäntyneistä lähtikin keväällä järjestettyyn SenioriPC-pilottiin hieman epäileväisin mielin, lopputulos oli se, että seniorit kokivat sen pelkästään positiiviseksi asiaksi ja osa oli pilotista hyvin kiitollinen. Mielestäni tällaisia hankkeita saisi olla enemmän.

LÄHTEET

Aktiivisesti ikääntyen Pirkanmaalla –hanke. [www-dokumentti]. Luettu 10.11.2010. Saatavissa: <http://piramk.fi/web/aip.nsf>

ATK Seniorit Mukanetti Ry. [www-dokumentti]. Luettu 16.10.2010. Saatavissa: <http://www.mukanetti.net/>

Eloranta V. (toim.) 2008, Silmät auki! Tietoyhteiskunnan uhat ja mahdollisuudet. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2008. Helsinki.

Europa Press releases Rapid. Miljardi euroa eurooppalaisten hyvään vanhuuteen tähtäävään digiteknologiaan. [www-dokumentti]. Luettu: 30.9.2010. Saatavissa:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/831&format=HTML&aged=0&language=FI&guiLanguage=en>

Haverinen R & Ilmarinen K. 2008. Hyvinvoinnin arki maaseudulla. Tekeviä käsiä ja tietoteknologiaa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3/2008. Vammala:Vammalan kirjapaino Oy.

Hiiri hukassa? [www-dokumentti]. Luettu 8.11.2010. Saatavissa: http://www.tampere.fi/kirjasto/nettynysse/hiiri_uusi/hiirihukassa.html

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13–14. Osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Jokisuu E, Kankaanranta M, Neittaanmäki L & Neittaanmäki P, Tuukkanen T, 2007. Ikääntyneet teknologisten laitteiden ja palvelujen käyttäjinä. Esiselvitysraportti. Jyväskylä.

Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007-2015, 2006. Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi. Julkaisija: Tietoyhteiskuntaohjelma, Valtionkanslia. Helsinki.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsälä M & Niemi R, 2009. Hämeenlinnan seudun verkkopalvelusivuston ohjausmallin kehittäminen ikääntyneille. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

MTV3.fi. Sonera nostaa laajakaistan satelliittiin. [www-dokumentti]. Luettu 12.11.2010. Saatavissa:
<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2010/11/1222645/sonera-nostaa-laajakaistan-satelliittiin>

Mäkinen V, 2009. Yllättävän moni suomalainen ei osaa käyttää tietokonetta. [www-dokumentti]. Luettu 3.10.2010. Saatavissa: http://www.tietoviikko.fi/kaikki_uutiset/article341329.ece

Petäkoski-Hult T, Rönkä K, Sonkin L, Södergård H, 1999. Seniori 2000. Ikään-tyvä Suomi uudelle vuositukselle. Loppuraportti. Julkaisija: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Helsinki:Yliopistopaino.

Roivas S, 2009. Tietoyhteiskunnan lupaus. Tieto- ja kommunikaatioteknologioiden sosiaalisesta soveltamisesta. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Väitöskirja.

Saajanaho M, 2008. "Oikeen huomaa et me ollaan niinku samaa porukkaa" Vertaisuus ikääntyvien tietotekniikan oppimisen kokonaisuudessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Sankari A, 2004. Ikääntyviä tietoyhteiskunnassa. Kulttuuriset ajattelutavat ja sosiaalinen tila. Jyväskylä:Kopijyvä Oy.

Sannikka U, 2004. Seniorin tietokoneopas. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
Sarajärvi & Tuomi, 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

SenioriPC-palvelu. [www-dokumentti]. Luettu 4.11.2010. Saatavissa: <http://www.senioripc.fi/>

Seniorien ATK-yhdistys Savonetti. [www-dokumentti]. Luettu 16.10.2010. Saatavissa: <http://kotisivu.dnainternet.net/savonett/>

Tekniikka & Talous. Suomi on neljänneksi kehittynein digitalous. [www-dokumentti]. Luettu 7.10.2010. Saatavissa: <http://www.tekniikkatalous.fi/ict/article466465.ece>

Tekniikka & Talous. Usko pois, Suomen laajakaista ihastuttaa maailmalla. [www-dokumentti]. Luettu 12.11.2010. Saatavissa: <http://www.tekniikkatalous.fi/kommentit/ uutiskommentti/article471665.ece>

Tilastokeskus 2007. Tietoyhteiskunta. [www-dokumentti]. Luettu 3.10.2010. Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/tietoyhteiskunta/index.html>

Tilastokeskus 2009. Väestöennuste vuosille 2009–2060. [www-dokumentti]. Luettu 7.10.2010. Saatavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/vaenn/2009/vaenn_2009_2009-09-30_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2010. Jo joka toinen suomalainen käyttää internetiä useasti päivässä. Tieto- ja viestintäteknikan käyttö -tutkimus 2010, Tilastokeskus. Julkaisu 26.10.2010. Luettu 29.10.2010. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_tie_001_fi.html

Toivanen A, 2003. Tietokone & Seniori. Porvoo: WS Bookwell.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

@Enter ry. Ikäihmisten tietotekniikkayhdistys. [www-dokumentti]. Luettu
16.10.2010. Saatavissa: <http://enterseniior.yhdistysavain.fi/>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset

Pilottiin osallistuneet

Teemarunko

Pilotin jälkipuinti:

- Mikä fiilis jäi pilotista? Kannattiko osallistua? Perusteluja.
- Pilotissa parasta/huonoa?
- Miten koette tietokoneen käytön opettelu? Onko se ollut helppoa/vaikeaa?
- Mikä on tietokoneen käytön nykytila?

Kuuselassa olevan SenioriPC: n nykytilanne:

- Oletko käyttänyt Kuuselassa olevaa SenioriPC tietokonetta?
- Oletteko käyttäneet jotain muuta tietokonetta kuin SenioriPC:tä?
- Jos olette, onko SenioriPC parempi/huonompi verrattuna siihen mitä olette käyttäneet? Perusteluja.

Tietoyhteiskunnan vaatimukset:

- Millaista on ikääntyä tietoyhteiskunnassa?
- Millainen on mielestänne tarve tietotekniikalle nyky-yhteiskunnassa?
- Koetteko tietokoneen käytön opettelu tarpeelliseksi?
- Onko ikääntyvällä mahdollisuus käyttää tietotekniikkaa?
- Onko olemassa jotain esteitä tietotekniikan opettelemiselle?
- Miten ikääntyvien oppimista voisi tukea?

Henkilökunta

Teemarunko

Kuuselassa olevan SenioriPC:n käytön tila

- Mikä on Seniorikeskus Kuuselassa sijaitsevan SenioriPC tietokoneen käytön nykytila?
- Onko SenioriPC tietokone hyödyllinen? Millä tavalla?
- Voisiko SenioriPC:n ottaa paremmin hyötykäyttöön?
- Millä tavoin voisi SenioriPC:n käyttöä senioreille helpottaa?
- Mitä esteitä tietokoneen käytölle voisi senioreilla olla?